

# EÜTF PSİKİYATRİ ANABİLİM DALI BAĞIMLILIK TEDAVİ BİRİMİNİN HASTA VERİLERİNİN ON YILLIK GERİYE DÖNÜK OLARAK İNCELEMESİ: MADDE KULLANAN HASTALARIN SOSYODEMOGRAFIK ÖZELLİKLERİ

## A Retrospective Study of Ten-Year Data of Patients Treated in Ege University Medical School: Sociodemographic Characteristics of Substance Abusers

Dr. G. Özge Doğanavşargil<sup>1</sup>, Dr. Özen Önen Sertöz<sup>2</sup>, Dr. Hakan Coşkunol<sup>3</sup>, Hemş. Gülseren Şen<sup>4</sup>

### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışmada; Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Bağımlılık Tedavi Birimi'nde son on yılda madde kullanan hastaların sosyodemografik özelliklerinin ve kullandıkları maddelere ait özelliklerin literatür eşliğinde incelenmesi amaçlandı.

**Yöntem:** Bağımlılık Tedavi Birimi'ne son on yılda başvuran hastalara ait poliklinik kartı, yatış dosyası ve bilgisayar kayıtları geriye dönük olarak incelendi. Tüm verileri bir formda toplayarak ve SPSS 10.0 programı kullanılarak, tanımlayıcı analizler, ki-kare ve tek yönlü varyans analizi ile değerlendirildi.

**Bulgular:** Son on yılda bağımlılık tedavi biriminde 325 madde kullanan hasta tedavi edilmiştir. Hastaların çoğunluğu gençtir. Hastaların yaş ortalaması 27.58 (ss=10.43) yıl, madde kullanmaya başlama yaşı ise 18.80 (ss=8.20) olarak bulunmuştur. Hastaların %88.3'ü erkek, %11.7'si kadındır. Hastaların en çok kullandığı maddeler, çöğül madde (%30.8) ve esrardır (%26.4). Uçucu madde kullanımına başlama yaşı belirgin olarak düşük bulunmuştur. İşsizlik %38 gibi yüksek bir orandadır. Eroin kullananlar, yurt dışı doğumlu ve yüksek gelir düzeyine sahip hastalardan oluşmaktadır. Yine Uçucu madde kullananlar arasında gecekonduya yaşama oranı apartmanda yaşamdan fazladır.

**Sonuç:** Kliniğimiz verilerine göre madde kullanımı gençleri de etkileyen önemli bir sorundur. Konuyla ilgili epidemiyolojik çalışmalara ihtiyaç vardır.

**Anahtar kelimeler:** Madde kullanımı, sosyodemografik özellikler, klinik özellikler.

### ABSTRACT

**Objective:** The aim of the study was to investigate the sociodemographic characteristics of substance abusers and characteristics of substance use of patients who were admitted to the Psychiatry Department of Ege University Medical School in the last decade.

**Method:** We examined retrospectively, the patient reports, computer records of the patients who were admitted to Ege University Medical School in the last decade. All the data were collected and analyzed using descriptive analysis, chi-square and one-way ANOVA.

**Result:** The sample of the study consisted of 325 patients who use substances and were treated in the last decade. The average age of the sample was 27.58 (sd=10.43) and beginning age to substance use was 18.80 (ss=8.20). Most of the patients were male (88.3%) and 11.7% of the patients were female. Multiple substances (30.8%) and cannabis (26.4%) were the most frequently used substances. The majority of the patients in study were young. Beginning age of inhalant use was significantly young. Unemployment rate was high (38%). Patients who use heroin had higher socioeconomical status and they had emigrated from a foreign country. A higher proportion of inhalant users lived in shantytowns as opposed to proper flats.

**Conclusion:** According to Psychiatry Department of Ege University Medical School's data, substance use is an important problem that effected young people. Epidemiologic studies are needed.

**Key words:** Substance use, sociodemographic characteristics, clinical characteristics.

Bağımlılık Dergisi 2004; 5: 115-120

Journal of Dependence 2004; 5: 115-120

<sup>1</sup> Araş. Gör. Dr. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı

<sup>2</sup> Uzm. Dr. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı

<sup>3</sup> Prof. Dr. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı

<sup>4</sup> Hemşire Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı

Yazışma Adresi / Address reprint requests to: Araş. Gör. Dr. Özge Doğanavşargil, Ege

Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Bornova – İzmir – TURKEY

Elektronik Posta Adresi / E-mail address: odoganavşargil@hotmail.com Telefon / Phone: +90 (232) 388 00 06

9 Temmuz 2004'te alınmış, 17 Kasım 2004'te kabul edilmiştir. / Received July 9, 2004; accepted for publication November 17, 2004.

## GİRİŞ

Madde kullanımı ve bağımlılığının tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de giderek artan bir sorun olduğu bilinmektedir. Yine tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bağımlık yapan, tedavi dışı amaçlarla tüketilen, kullanımı ve satışı yasal olmayan maddelerin sebep olduğu sorunların ortaya çıkarılması son derece güç olup, pek çok aktivitenin ve kurumun birlikte, standart, sürekli çalışması gerekliliğini gündeme getirmektedir. Ülkemizde psikoaktif maddelerin kullanım sıklığı ve özelliklerine ilişkin çalışmaların görece az olduğu söylenebilir. Tedavi kurumlarındaki hastalar ile ilişkili veriler, madde bağımlılarına tedavi yaklaşımını ve hedef kitleyi belirlemek için önemlidir. Madde kullanımı ile ilişkili kesin sonuçları verememekle birlikte değerli bilgiler sağlamaktadır.

Konuyla ilgili uluslararası verilerle kıyaslanacak geçerlilikte çalışmaların yapıldığı ülke sayısı azdır. Göze çarpan bir bulgu, bir çok ülkede yapılan çalışmalarda değişik sosyoekonomik alt grupların yaşam boyu, yıllık ve günlük kullanım oranlarında farklılıklar olduğudur. Birleşmiş Milletler Madde Kontrol Programı’nın resmi olmayan verilerine göre yasadışı maddelerin yıllık global kullanımı %3.3 ile %4.1 arasında değişmektedir. En sık olarak esrar (kannabis) tüm dünya nüfusunun %2.5’i tarafından kullanılmıştır (1).

Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) 1992 yılında genel popülasyonda 42862 erişkin ile görüşülerek yapılan National Longitudinal Alcohol Epidemiologic Survey (NLAES) araştırmalarından elde edilen verilere göre, yaşam boyu alkol kullanım bozukluğu prevalansı %18.2, madde kötüye kullanımı %3.14, madde bağımlılığı % 2.91 olarak bulunmuştur (2).

1994’de İngiltere’de (British Crime Survey) madde kullanımını erkeklerde iki kat fazla bulunmuştur. En sık kullanılan madde esrardır. Herhangi bir zamanda esrar kullanım oranı 30-59 yaş grubunda %15 bulunmuştur ve 16-29 yaş arasında bu oran (%45) üç kat fazladır. Maddelerin 16-29 yaş arası nüfusta en az bir kez kullanılmış olma oranları; amfetamin %14, uçucular %13, mantar hallusinojenleri %10, LSD %9, ecstasy %6, kokain %3, eroin, crack kokain veya metadon %1’dir (3).

Genel olarak gelişmiş ülkelerde madde kullanım yaygınlığı gelişmekte olan ülkelerden daha yüksektir. ABD’de 1997’de yüksek okullarda saptanan yasa dışı madde kullanımı yıllık prevalansı %42.4 olarak belirlenmiştir. Bu oran esrar için %20.7’dir (4). İngiltere’de 10 ayrı üniversiteyi kapsayan bir araştırmada erkek öğrencilerin %60’ının, kızların % 55’inin en az bir kez esrar kullandığı bilinmektedir (5). Ülkemizde 1998 yılında yapılan on beş ayrı ilde lise gençlerini kapsayan bir araştırmada yaşam boyu en az bir kere esrar kullanım oranı %3.6, yaşam boyu en az bir kere uçucu madde kullanım oranı %8.6, uyuşturucu

ve uyarıcı madde kullanım oranı %3.3 olarak bulunmuştur (6).

Türkiye’de 1983 yılından bu yana alkol ve alkol dışı psikoaktif madde kullanımı ile ilgili başvuruların en yoğun olduğunu düşündüğümüz kurum olan AMATEM’in (Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Araştırma Merkezi) 2000 yılı verilerinde; kurumda yatarak tedavi gören 1067 hastanın %67.5’inin alkol, %14.3’ünün eroin, %9.1’inin uçucu, %3.7’sinin esrar ve %2.8’inin benzodiazepin türevleri, %2.6’sının da diğer maddeleri kullandıkları bildirilmiştir. Madde kullananların ortalama yaşı 28.21 (ss=9.64) olarak bulunmuştur. Madde kullanmaya başlama yaşlarının tüm maddeler ele alındığında 15-25 yaşları arasında olduğu dikkati çekmektedir. Madde kullanmaya başlama yaşının düşüklüğü, hastanede yatış sayısı ile bağlantılı bulunmuştur (7).

Ögel ve arkadaşlarının (2000) çalışmalarında yaşam boyu esrar kullanım oranlarının en sık İzmir’de (%4.6), daha sonra İstanbul (%3.6) ve Diyarbakır’da görüldüğünü ve coğrafi olarak liman ve limana yakın şehirlerde yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Yine Mersin Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmada uçucu madde bağımlılığının en yoğun olarak kentsel alanlarda görüldüğü belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada uçucu maddelerin ulaşılması en kolay maddeler olduğu bildirilmektedir (8).

İzmir’de hastaneye başvurular, madde kullanımına bağlı suçlar ve yakalanan madde miktarı artış göstermektedir (9). En sık kullanılan maddelerin esrar, hap ve uçucu maddeler olduğu bildirilmiştir. Hap kullanımı (benzodiazepin, Akineton, Aparkan, Korex, Perekon) gençler arasında yaygın olup, Tepecik, Kuruçay gibi bölgelerde bulunabilmektedir. Çocuklarda, sokakta yaşayanlarda uçucu madde kullanımı yaygındır. Madde kullanıcıları Alsancak, Güzelyalı gibi gençlerin gittiği eğlence mekanlarının bulunduğu yerlerde ve Bostanlı, Güzelbahçe gibi balıkçılıkla uğraşanların bulunduğu yerlerde sıktır. Tepecik, İkiçeşmelik, Kuruçay, Örnekköy gibi gençler arasında kullanımın yaygın olduğu ve satıcıların olduğu kesimler olarak bilinmektedir (10).

Ögel ve arkadaşlarının 11991 Lise ikinci sınıf öğrencisiyle dokuz büyük ilde yaptığı çalışmada, gençler arasında ecstasy kullanımı; Avrupa ülkelerinden daha düşük bulunmakla birlikte, ülkenin daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ve Batı toplumlarına benzeşen kesimlerinde daha yaygın bulunmuştur. Çalışmada ecstasy kullanımının en yaygın olduğu il İzmir’dir. Aynı çalışmada ecstasy kullanımının en sık 20 yaşın üzerindeki öğrencilerde olduğu ve son bir ay içinde ecstasy kullanımı oranının %12.2 olduğu görülmüştür (11).

Uyuşturucu madde kullanımı konusunda, çoğu tıp kökenli çalışmaların önemli bir bölümü AMATEM’de gerçekleştirilmiştir. AMATEM’e başvuranların yaklaşık yarısının doğum yeri İstanbul’dur. Türki-

ye'nin her bölgesinde başvurular olmakla birlikte, İstanbul dışındaki illerde yaşayan ve AMATEM'e başvurmamış madde kullanıcılarının sosyodemografik özellikleri ile ilişkili hemen hemen hiç veri yoktur (12). Bu çalışmada geriye dönük olarak Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Bağımlılık Tedavi Birimi'nin hastane kayıtları incelenmesi planlanarak son on yılda psikoaktif madde kullanan hastaların sosyodemografik özellikleri, kullandıkları maddeler ve başlama yaşları, doğum yerleri ve kent içi ve dışı ikamet özelliklerinin literatür ışığında tartışılması planlanmıştır.

## YÖNTEM

EÜTF Psikiyatri Anabilim Dalı Bağımlılık Tedavi Birimi'ne 1993-2003 yılları arasında başvuran tüm hastalara ait poliklinik kartı, yatış dosyası ve bilgisayar kayıtları geriye dönük olarak incelenmiştir. 325 Hastaya ait kayıta ulaşılmıştır. Çalışma verilerini değerlendirmek amacıyla araştırmacılar tarafından sosyodemografik veri formu hazırlanmıştır. Bu formda çalışmaya alınan katılımcıların yaş, meslek, ekonomik durum, medeni durum, doğum yeri, oturduğu adrese ilişkin özellikler, kullandığı madde, maddeye başlama yaşı, yatarak tedavi görüp görmediği gibi değişkenler bulunmaktadır. Elde edilen veriler bu forma kayıt edilmiştir. İki veya daha fazla farklı farmakolojik gruptan madde kullanımı "çoğul madde kullanımı" olarak kayıt edilmiştir. Tekrar yatış ve başvurular için her hasta için tek bir form doldurulmuş ve yatarak tedavi olan hastaların yatış sayıları formda belirtilmiştir. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi SPSS 10.0 programı ile yapılmış, tanımlayıcı analizler, ki-kare ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

## BULGULAR

### Sosyodemografik Özellikler

1993-2003 yılları arasında Ege Üniversitesi Bağımlılık Tedavi Biriminde 325 hasta ayaktan ve yatarak tedavi edilmiştir. Hastaların yaş ortalaması 27.58 (ss=10.43), madde kullanmaya başlama yaşı ise 18.80 (ss=8.20) olarak bulunmuştur. Hastaların %88.3'ü erkek, %11.7'si kadındır.

Hastaların %69.6'sı bekâr, %25.5'i evli, %0.9'u dul, %3.1'i boşanmıştır. Hastaların %0.6'sının medeni durumuna ilişkin bilgilere ulaşılamamıştır. Hastaların %0.9'u okur yazar değilken, %4'ü okur yazar, %32.5'i ilkökul mezunu, %19.9'u ortaokul mezunu, %29.7'si lise, %9.2 üniversite mezunu olarak bulunmuştur. Hastaların %38'i işsiz, %8.9'u işçi, %19.9'u küçük esnaf, %17.5'i öğrenci, %8'i memur, %0.3'ü çiftçi, %0.9'u ev hanımı, %0.6'sı emeklidir.

Bağımlılık tedavi birimine başvuran hastaların büyük çoğunluğu İzmir (%39.3) ve çevresi (%10.1) do-

ğumlu hastalardan oluşmaktadır. Bunu, sırayla, Doğu Anadolu ve İç Anadolu doğumlu hastalar ve diğer bölgeler izlemektedir.

Hastaların %77.3'ü İzmir'de, %12.3'ü İzmir dışında, %7.1'i yurt dışında yaşamaktadır. Hastaların %26.42'ü İzmir'de gecekonduda, %44.2'si İzmir'de apartmanda, %7.7'si İzmir'de müstakil evlerde yaşamakta olup, %21.5'inin (n=70) oturduğu evlere ait özellikler, İzmir dışında olduğu için veya eve ait verilere ulaşamadığı için bilinmemektedir. Yine hastaların %52.1'inin aylık geliri 0-250 milyon Türk Lirası (TL) arasında, %15'inin 250-750 milyon arasında, %13.8'inin 750 milyon-1 milyar arasında ve %12.9'unun bir milyardan fazladır. Tablo 1'de hastaların sosyodemografik özellikleri özetlenmiştir.

**Tablo 1: Örneklem Grubunun Sosyodemografik Özellikleri**

| N=325           |                        | n   | %     |
|-----------------|------------------------|-----|-------|
| CİNSİYET        | Erkek                  | 287 | 88.3  |
|                 | Kadın                  | 38  | 11.7  |
| MEDENİ DURUM    | Bekâr                  | 227 | 69.6  |
|                 | Evli                   | 83  | 25.5  |
|                 | Dul                    | 3   | 0.9   |
|                 | Boşanmış               | 10  | 3.1   |
|                 | Bilinmiyor             | 2   | 0.6   |
| DOĞUM YERİ      | İzmir                  | 128 | 39.3  |
|                 | İzmir Dışı Ege Bölgesi | 33  | 10.1  |
|                 | İç Anadolu Bölgesi     | 25  | 7.7   |
|                 | Doğu Anadolu Bölgesi   | 25  | 7.7   |
|                 | G.Anadolu Bölgesi      | 17  | 5.2   |
|                 | Karadeniz Bölgesi      | 9   | 2.8   |
|                 | Marmara Bölgesi        | 7   | 2.1   |
|                 | Akdeniz Bölgesi        | 6   | 1.8   |
|                 | Yurt dışı              | 33  | 10.1  |
|                 | Bilinmiyor             | 42  | 12.9  |
| ÖĞRENİM DURUMU  | Okur yazar değil       | 3   | 0.9   |
|                 | Okur yazar             | 13  | 4     |
|                 | İlkokul                | 106 | 32.5  |
|                 | Ortaokul               | 65  | 19.9  |
|                 | Lise                   | 97  | 29.7  |
|                 | Üniversite             | 30  | 9.2   |
|                 | Bilinmiyor             | 11  | 3.4   |
| MESLEK          | İşsiz                  | 124 | 38    |
|                 | İşçi                   | 29  | 8.9   |
|                 | Küçük Esnaf            | 65  | 19.9  |
|                 | Öğrenci                | 57  | 19.5  |
|                 | Memur                  | 26  | 8     |
|                 | Çiftçi                 | 1   | 0.3   |
|                 | Ev Hanımı              | 3   | 0.9   |
|                 | Emekli                 | 2   | 0.6   |
|                 | Bilinmiyor             | 18  | 5.5   |
| OTURDUKLARI EV  | Gecekonduda            | 86  | 26.42 |
|                 | Apartman               | 144 | 44.2  |
|                 | Müstakil Ev            | 25  | 7.7   |
|                 | İzmir Dışı             | 70  | 21.5  |
| GELİR DÜZEYİ    | 0-250 Milyon           | 170 | 52.1  |
|                 | 250-750 Milyon         | 49  | 15    |
|                 | 750 Milyon-1Milyar     | 45  | 13.8  |
|                 | 1 Milyar ve Üstü       | 42  | 12.9  |
| OTURDUKLARI YER | İzmir                  | 252 | 77.3  |
|                 | İzmir Dışı             | 40  | 12.3  |
|                 | Yurt Dışı              | 23  | 7.1   |
|                 | Bilinmiyor             | 10  | 3.1   |

## Madde Kullanım Özellikleri

Hastaların %30.8'i (n=100) çoğul madde, %26.4'ü (n=86) esrar, %15.9'u (n=51) uçucu madde, %12.9'u (n=42) eroin, %4'ü (n=13) morfin ve türevlerini, %6.4'ü (n=21) benzodiazepin, %1.2'si (n=4) hallüsinojen, %0.9'u (n=3) kokain, %0.3'ü (n=1) amfetamin, %0.3'ü (n=1) fensiklidin ve ketamin, %0.3'ü (n=1) diğer opioid türevi maddeleri kullanmaktadır.

Hastaların yatarak tedavi görenlerinin oranı %20.9'dır (n=68). Yatarak tedavi gören hastaların ortalama yatış sayısı 1.26'dır (ss=0.61).

Yoğun olarak kullanıldığı düşünülen esrar, çoğul madde, uçucu madde ve eroin için kullanıma başlama yaşı ortalamaları dört grup için karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p=0.001). Esrar için madde kullanımına başlama yaşı 19.89 (ss=7.10), eroin için 21.40 (ss=7.47), uçucu madde için 14.27 (ss=3.22), çoğul madde için 16.01 (ss=6.59) olarak bulunmuştur. Uçucu madde kullanımına başlama yaşının diğer maddelere başlama yaşından küçük olduğu dikkat çekmektedir.

Esrar, çoğul madde, uçucu madde ve eroin kullanan hastalar cinsiyetleri ve kullandıkları maddeler açısından karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark bulunmamışken, medeni durum ve kullandıkları madde arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (p=0.002). Bekâr olan hastalarda çoğul madde kullanımı en fazladır (%34.8). Evli hastalarda en çok esrar kullanımı görülürken (% 38.6), uçucu madde kullanımı belirgin olarak azdır (%4.8).

Esrar, çoğul madde, uçucu madde ve eroin kullananlar arasında doğum yeri açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p=0.001). Yurt dışında doğan hastalarda en fazla eroin kullanımı olduğu görülmüştür (%54).

Esrar, çoğul madde ve uçucu madde ve eroin kullananlar arasında İzmir ilinde oturdukları semtler açısından anlamlı istatistiksel fark bulunmazken, oturdukları evlerin tipleri (ev, gecekond, apartman) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (p=0.001). Apartmanda oturan hastaların %9.3'ü uçucu madde kullanırken, gecekonduda oturan hastaların uçucu madde kullanım oranı %32.2 bulunmuştur. Çoğul madde kullanımı apartmanda (%32.9) ve gecekonduda (%36.8) oturanlarda en yüksek iken müstakil evde oturanlarda esrar kullanımı daha fazladır (%36).

Esrar, çoğul madde, uçucu madde ve eroin kullanan hastaların gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0.001). Gelir düzeyi 0-250 milyon arasında olan hastalarda en çok çoğul madde kullanımı (%37.1) görülürken, aylık gelir düzeyi bir milyanın üzerinde olan hastalarda en sık eroin kullanımı (%52.4) görülmüştür.

Esrar, çoğul madde, uçucu madde ve eroin kullanan hastaların meslekleri açısından karşılaştırıldığında aralarında anlamlı istatistiksel farklılık bulun-

muştur (p=0.007). Öğrencilerde eroin kullanımı %5.3 iken, işçi ve küçük esnaf olanlarda %12.8, işsizlerde %20.2'dir. İşsizlerde (%30.6) ve öğrencilerde (%47.4) en çok çoğul madde kullanımı görülmekte iken, işçi ve küçük esnaf olan hastalarda en çok esrar kullanımı (%30.9) görülmüş olup, onu çoğul madde kullanımının (%27.7) izlediği bulunmuştur.

Benzer şekilde esrar, çoğul madde, uçucu madde ve eroin kullanan hastaların oturdukları ilçeler arasında anlamlı istatistiksel farklılık bulunmuştur (P=0.008). Kullandıkları maddeler ve hastaneye yatarak tedavi görme arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

## TARTIŞMA

EÜTF psikiyatri ABD bağımlılık tedavi birimine başvuran hastalar arasında erkek/kadın oranı 8/1'dir. ABD'de yapılan Epidemiyolojik Alan Çalışması (ECA), erkeklerde alkol dışı madde kullanım bozukluğunun kadınlara göre 2-3 kat fazla olduğunu göstermiştir (13). AMATEM 2000 yılı verilerinde bu oran 11/1'dir (7). Çalışmamızda elde ettiğimiz oranlar AMATEM verilerine yakın olup, madde kullanımının Amerika ve Türkiye arasında cinsiyetler açısından ciddi bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Hastaların yaş ortalaması 27.58 (ss=10.43) ve madde kullanımına başlama yaşı AMATEM 2000 yılı verileri ile uyumludur (7). Uçucu madde kullanımı diğer madde kullanımına göre daha genç yaşlarda başlamaktadır (14.27, ss=3.22). Hastaların yaklaşık olarak %70'i bekârdır. Bu, madde kullanımının genç nüfusu yakından ilgilendiren bir sorun olduğunu göstermektedir.

Yurt dışında doğan hastalarda en fazla eroin kullanımı olduğu görülmüştür (%54). Bu kimseler uyuşturucu maddelerle kolayca tanışabilecekleri ortamlarda yaşamakta ve ekonomik olarak maddeyi daha kolay sağlayabilme olanağına sahip bulunmaktadır. Yalnız ve arkadaşları (2004) yılında yapmış oldukları bir çalışmada, yataklı bir tedavi birimine başvuran Almanya'da yaşayan ve madde kullanan Türk'lerin tedavi arama davranışı üzerinde sosyokültürel özelliklerin etkilerini incelemişlerdir (14). Bu çalışmada madde kullanan hastaların %91.8'i erkek ve % 8.2'si kadın, madde kullanımına başlama yaşı 20'nin altında bulunmuştur. Bu kişilerin %44.9'u yaşadıkları ülkede kendilerini yabancı gibi hissettiklerini söylemişler, en sık eroin kullanma nedeni olarak eroinin sıkıntıları unutturduğu, huzur ve gevşeme sağladığını söylemişlerdir. Madde kullanmayı sürdürmenin en sık nedeninin ise yoksunluk belirtilerinden kurtulmak olarak belirtilmiştir. Yalnız ve arkadaşları çalışmalarında, bu kişilerin dil, yaşam tarzı ve ailesel özellikleri nedeniyle Türkiye'de tedavi olmak istediklerini belirtmişlerdir (14). Yurtdışında göçmen olarak yaşayan kişilerin bir çok kültürel sosyal ve politik

baskılar altında yaşadıkları ve madde kullanma açısından risk altındaki kimseler oldukları bilinmektedir. Bu kimselerle ilişkili tanımlayıcı ve kültürel çalışmalar yapılmasına gereksinim olduğunu düşünüyoruz.

Apartmanlarda oturan hastaların %9.3'ü uçucu madde kullanırken, gecekondu oturan hastaların uçucu madde kullanım oranı %32.2 bulunmuştur. Uçucu maddelerin kolay bulunması ve daha ucuz olması, genç ve gecekondu yaşayan kişilerin maddeye ulaşabilmesini kolaylaştırmaktadır. Güney Doğu Anadolu'da yapılan bir çalışmada uçucu madde kullanımının genç yaşlarda başladığını bildirilmiştir (15). Güneydoğu'da yaşayan bu gençlerin çoğunun metropollere göç etmek istedikleri bulunmuştur. Bizim çalışmamızda uçucu kullanan kişilerin daha çok göç eden kimselerin yerleştiği gecekondu bölgelerinde oturuyor olması bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur (15). Eğitim kurumları dışında olan çalışan ve çalışmayan çocuk/gençlerin de risk grubu içinde değerlendirilmesi gerekir (12).

Hastaların çoğunluğu ilköğretim mezunudur (%32.5). Bu da AMATEM verileriyle büyük oranda uyumaktadır (7). Yine hastaların büyük bir bölümü işsiz (%38) ve mesleğini yapamayan kimselerden oluşmakta, bunu küçük esnaf olarak çalışanlar (%19.9) öğrenciler (%17.5) takip etmektedir. AMATEM verilerinde işsizler %50.4, küçük esnaf olan hastalar % 22.8, öğrenciler ise %4.9 olarak bulunmuştur (7). Öğrencilerde madde kullanımı kliniğimiz verilerine göre AMATEM'den daha fazla bulunmuştur. Bu bulgu madde kullanımının İzmir'de okullardaki yaygınlığı konusunda bize fikir vermesi açısından önemlidir. Ayrıca, okul çevresindeki seyyar satıcıların ve kafeterya türü yerlerin sık denetlenmesi, okullarda ders aralarındaki boşlukların sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi, madde kullandığı bilinen öğrencilerin hızla rehabilitasyonun sağlanması, okuldan atılma gibi sağlıklı sosyal ortamdan uzaklaşmanın öğrencileri daha çok madde kullanımına iteceği okul idarecilerine anlatılması önem taşımaktadır.

Çalışmamızda hastaların %50'sinin aylık geliri 0-250 milyon TL arasında bulunmuştur. Bu bulgu madde kullanan hastaların işsiz veya öğrenci olduklarını düşündürmektedir. Birçok çalışmada en sık kullanılan madde esrar olarak bulunmuştur (1,3). Bu çalışmada en sık çoğul madde kullanımı (%30.8) olduğu bulunmuştur. Bunu esrar (%26.4) ve uçucu madde (%15.9) takip etmektedir. Aylık gelir düzeyi bir milyar TL'nin üzerinde olan hastalarda en sık eroin kullanımı (%52.4) görülmüştür. Yalnız ve arkadaşları (2004) Almanya'da yaşayan ailelerin aylık gelir düzeyleri ortalama 1500 Euro olarak belirtilmiştir (14). Bu bulgu çalışmamızla uyumludur. UNDCP 1997 verilerinde kişinin ekonomik durumu ile madde kullanımı arasında ilişki olmadığı, ancak ekonomik düzeyin kişinin madde tercihinin etkilediği belirtilmiştir (12). Çalışmamız ekonomik gelir düzeyi yükselince eroin kullanımında artış olduğunu desteklemektedir.

Bu çalışma literatürle uyumlu olarak madde kullanımının özellikle genç nüfusu etkileyen ciddi bir sorun olduğunun altını çizmektedir. Kliniğimiz verilerinin İzmir ili ve çevresi için bir fikir vereceğini düşünüyoruz. Çalışmamız geriye dönük verilerle yapılmış bir çalışmadır. Sorunun çözümlenebilmesi için öncelikle madde kullanımının boyutlarının ve risk altındaki kişilerin bilinmesi gereklidir. Bu amaçla ülkemizin her bölgesinde toplum tabanlı ve ilgili değişik kurumların bir arada çalıştığı epidemiyolojik araştırmaların yapılmasının gerekli olduğunu düşünüyoruz.

## KAYNAKLAR

- 1- UNDCP (United Nations International Drug Control Programme). World Drug Report. New York: Oxford University press, 1997.
- 2- NLAES 1992. Comorbidity between DSM-4 Alcohol and Drug Use Disorders. Alcohol Health & Research World 1996; 20:67, 6p.
- 3- John A.; Substance Misuse: A Primary Risk and a Major problem of Comorbidity. International Journal of Psychiatry, 1997; 9: 233-241.
- 4- Jaffe J.M. Substance-related disorders. In: Sadock V (eds). Kaplan & Sadock's Comprehensive textbook of psychiatry, Seventh Edition. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2000; 934-941.
- 5- Webb E, Ashton H, Kelly P, Kamali F. Patterns of alcohol consumption, smoking and illicit drug use in British university students: interfaculty comparisons. Drug and Alcohol Depend 1997; 47: 145-453.
- 6- Ögel K, Tamar D, Evren C, Çakmak D. İstanbul'da lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanımı yaygınlığı. Klinik Psikiyatri 2000; 3: 242-245.
- 7- Evren C, Çakmak D. Alkol ve Madde Kullananların özellikleri: 2000 Yılına ait AMATEM'e yatan hasta verilerinin incelenmesi. Düşünen Adam 2001; 14: 142-149.
- 8- Yazıcı K, Tot Ş, Ertekin A. Mersin Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanım yaygınlığı ve ilişkili özellikler. Türkiye'de Psikiyatri 2002; 4: 125-131.
- 9- İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık İstihbarat Daire Başkanlığı. Uyuşturucu olayları genel değerlendirmesi. Ankara: EGM Basımevi, 1996.
- 10- Coşkunol H. Madde kullanıcılarının özellikleri. Türkiye'de çok merkezli bir araştırma. (1. Aşama) İzmir merkezi raporu. 3P Dergisi 1999; 7 Ek sayı:1. 23-25.
- 11- Ögel K, Çorapçıoğlu A, Tot Ş. Türkiye'de ortaöğretim gençliği arasında ecstasy kullanımı. Bağımlılık Dergisi 2003; 4: 67-71.
- 12- UNDCP. İstanbul'da Madde İstismarı: Hızlı değerlendirme Çalışması. 1996-1997.
- 13- Reiger DA, Farmer ME, Rae DS. Comorbidity of

mental disorders with alcohol and other drug abuse. Result from The Epidemiologic Catchment's Area (ECA) Study. JAMA 1990; 264 (19): 2511-2518.

- 14- Yalnız Ö, Pektaş Ö, Şahin E, Kalyoncu ÖA, Mırsal H, Beyazyürek M. Almanya'da yaşayan Türk eroin bağımlılarının tedavi arama davranışını etkileyen faktörlerin araştırılması. Bağımlılık Dergisi 2004; 5: 23-27.
- 15- Yaşan A, Gürgeç F. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde ergenlerde ucuu madde kullanım özellikler. Bağımlılık Dergisi 2004; 5: 28-34.